

Evaluarea a fost posibilă datorită coordonării și sprijinului Coaliției Vocea Romilor (The Roma Voice Coalition).

Context

Populația romă este un grup etnic minoritar în Republica Moldova. Se estimează că reprezintă aproximativ 0,3 % din populația totală, iar comunitățile de romi sunt reprezentate de un baron (adică un lider oficial) și de 43 de mediatori comunitari (MC). Fiecare MC este angajat de administrația publică locală și reprezintă o comunitate de cel puțin 100 de persoane de etnie romă. Obligațiile principale ale MC sunt de a ajuta persoanele de etnie romă să acceseze serviciile publice și sociale relevante.

Acest raport rezumă concluziile evaluării necesităților efectuate de către Acted și oferă o perspectivă asupra profilurilor, statutului, provocărilor și necesităților comunității rome din Moldova.

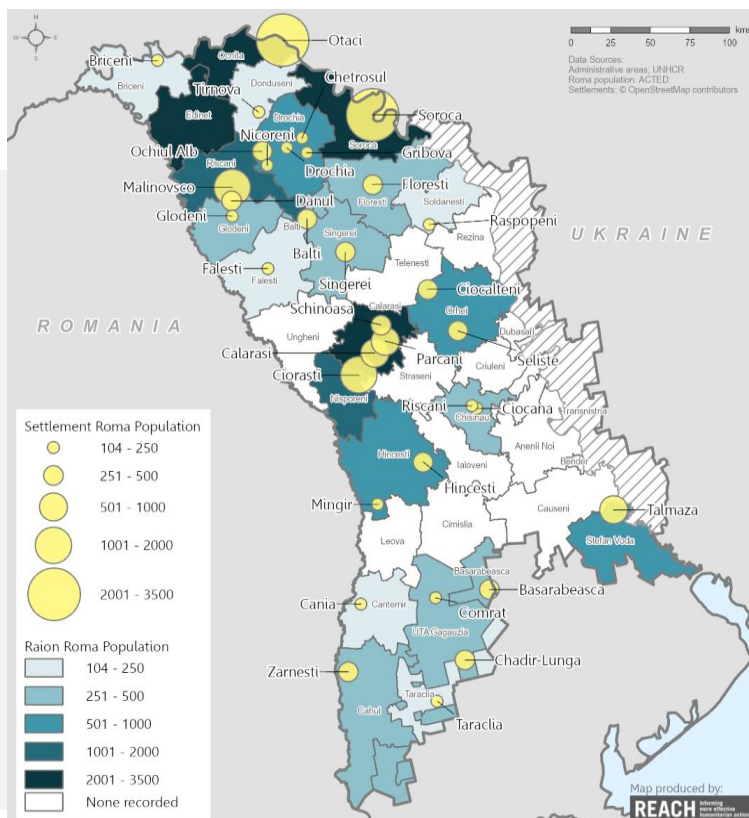
Metodologia

Datele au fost colectate în noiembrie 2022 prin intermediul unor interviuri cu informatori cheie (IIC) organizate cu 35 de MC, 20 de femei și 15 bărbați. Invitația de a participa la evaluare a fost transmisă tuturor MC, dintre care 8 nu au fost disponibili pentru a participa.

Provocări și bariere:

Estimările privind populația totală a comunității de romi din Moldova variază foarte mult. În funcție de sursă, numărul variază de la 9 000 (Recensământul populației, 2014) la 100 000 de persoane (IIC). Prin urmare, numărul total a populației de romi din Moldova este dificil de determinat.

Datele numerice dezagregate (e.g. grupe de vârstă, persoane cu dizabilități, sex) au fost furnizate în cea mai mare parte ca numere totale, dar ocazional ca procente estimate. Datele demografice și de vulnerabilitate se bazează pe calcule care iau în considerare datele numerice, cât și cele procentuale. De asemenea, datele privind proporția de gen pentru adulți (18-59) au fost colectate, în timp ce alte grupuri de vârstă, anume copii (0 - 17) și vârstnici (60+), nu au fost colectate și, au fost estimate pe baza mediei din Republica Moldova (52,14% femei / 47,86% bărbați).

Harta 1. Locațiile și mărimea comunităților de romi din Moldova.

Sursa: Date colectate de echipa Acted MEAL, Noiembrie 2022. Hartă realizată de REACH.

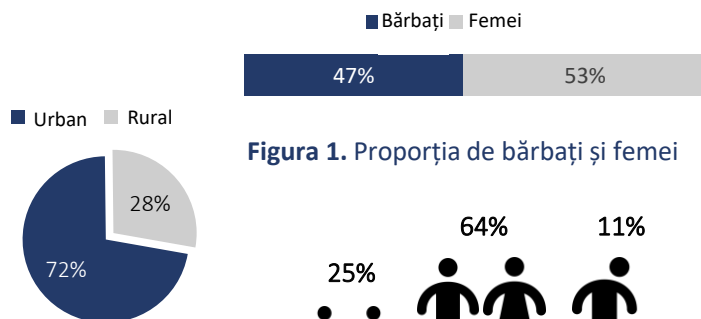

Figura 1. Proporția de bărbați și femei

Figura 2. Populația romă din mediul urban și rural

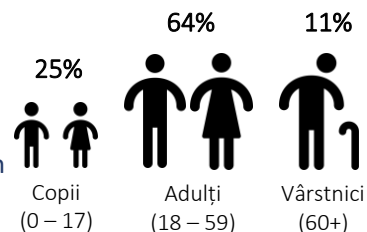

Figura 3. Grupe de vârstă

Date demografice

MC participanți în evaluare reprezintă **20 570 de membri ai comunității rome din toate regiunile din Moldova** (Harta1, sau Tabelul 1 de pe pagina următoare). Pe baza datelor, constatările arată că raportul dintre bărbați și femei este de 0,9:1 (Figura 1). În plus, majoritatea populației rome locuiesc în localități urbane (Figura 2) și sunt adulți (Figura 3). *continuare pe pagina următoare.*

Date demografice

Marea majoritate a populației de romi este concentrată în nordul Moldovei, aproape trei din patru persoane de etnie romă locuind în raioanele de nord. Numărul populației din regiunile Sud și Centru este similar, în timp ce în regiunea Chișinău locuiește doar o mică parte din populație (Tabelul 1). Datele arată, de asemenea, că **accesibilitatea comunității rome este ridicată** în toate anotimpurile (e.g. iarna noiembrie - martie și vara aprilie - octombrie) și în toate zonele geografice (e.g. rural/urban, regiuni).

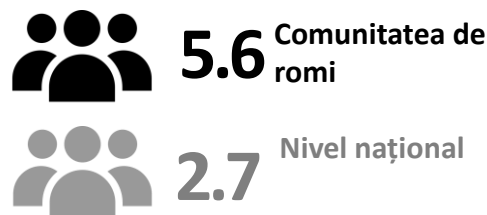

Figura 4. Numărul mediu de persoane pe familie

Regiune	Raion	# total oameni	% total pop.
Nord	20	15,259	74%
Centru	6	2,929	14%
Sud	7	2,022	10%
Chisinau	2	360	2%
Total	35	20,570	100%

Tabelul 1. Populația romă reprezentată în cadrul evaluării

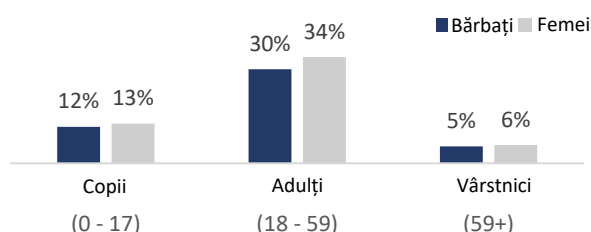

Figura 5. Procentul populației în funcție de vârstă și sex

Vulnerabilități

Mărimea medie a familiei în rândul romilor este de peste două ori mai mare decât mărimea medie a familiei la nivel național (Figura 4). Luând în considerare datele demografice, 70% dintre aceștia sunt fie copii, fie vârstnici, fie femei adulte (Figura 5). Acest lucru corespunde unei estimări de peste 14 300 de persoane caracterizate de vulnerabilitate/ti de vârstă și/sau de gen.

În plus, datele arată că, printre romii reprezentați în cadrul evaluării, 5% sunt persoane care trăiesc cu dizabilități. În plus, numărul de refugiați romi ucraineni (n=736) reflectă o acumulare de 3% din totalul populației rome (n=21 306). Această constatare indică faptul că **mai multe persoane din comunitățile de romi ar putea avea vulnerabilități combinate**, e.g. copii cu dizabilități sau femei rome refugiate din Ucraina.

Alte vulnerabilități potențiale, cum ar fi femeile însărcinate sau care alăptează, persoanele cu boli cronice sau nivelul veniturilor nu au fost explorate. Prin urmare, nu se poate concluziona în ce măsură membrii comunităților de romi au vulnerabilități combinate.

Prioritizarea nevoilor

Asistența alimentară și cea legată de adăpost sunt cele mai importante nevoi cu care se confruntă populația romă (Figura 6). Mai exact, asistența pentru alimente și utilități este menționată ca fiind nevoia principală într-o treime din comunitățile de romi, urmată de lemne, chirie și nevoi materiale, cum ar fi îmbrăcămintea. Deoarece evaluarea a fost realizată la începutul sezonului rece de iarnă, accentul pus pe nevoia de lemn este în concordanță cu nevoile de iernare, deoarece 90% din populație se bazează pe lemn pentru încălzire.

Alte nevoi, menționate în medie ca fiind pe primul, al doilea sau al treilea cel mai important loc în mai puțin de 10% din comunități, sunt apa, documentația, utilitățile și cazarea. *continuare pe pagina următoare.*

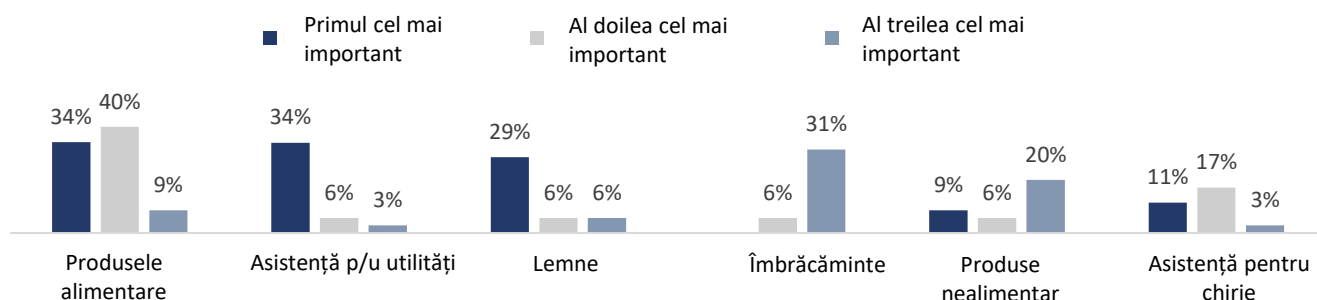

Figura 6. Cele mai importante nevoi identificate în funcție de prima, a doua și a treia prioritate

Prioritizarea nevoilor

Cont. de la pagina anterioară. În rândul grupurilor vulnerabile, nevoile cele mai urgente diferă, așa cum era de așteptat (Figura 7 - 10). În special, o majoritate au identificat **hrana ca fiind cea mai urgentă nevoie pentru toate grupurile vulnerabile.**

Concomitent, asistența alimentară este cel mai important tip de asistență solicitată în comunitățile de romi, având în vedere frecvența nevoii menționate (Figura 11). Acesta este urmat de asistența materială (e.g. lemn, articole nealimentare) și servicii sociale.

Toate celelalte tipuri de asistență (e.g. juridică, apă, reparații la domiciliu și financiară) au fost clasate pe un loc scăzut ($\leq 3\%$ în medie pe cele șapte niveluri de prioritate).

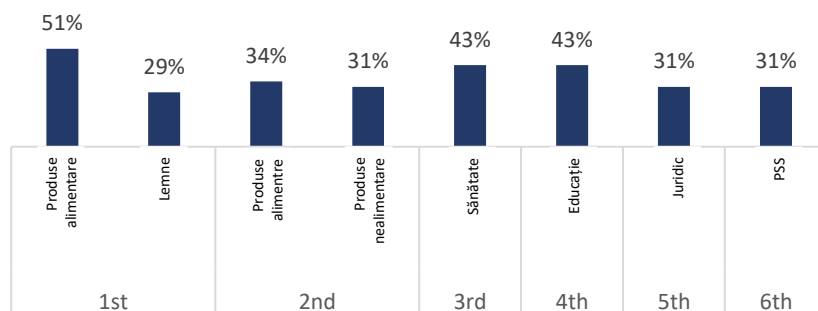

Figura 11. Asistența cea mai importantă în funcție de prioritate, pe baza gradului de menționare ≥ 10

Pentru copiii, alte nevoi sunt trusele de igienă, mesele școlare, încălzirea și echipamentele sportive, menționate o dată.

Pentru persoanele vârstnice, alte nevoi sunt trusele de igienă menționate de două ori, aparatul de tensiune arterială și centrul de zi, menționate o dată.

Pentru femei, alte nevoi sunt medicamentele, lemnele de foc și produsele de curățenie menționate de două ori, apa curată menționată o dată pentru Schinoasa, Calarasi Raoin.

Pentru persoanele cu dizabilități, alte nevoi sunt produsele de igienă (inclusiv scutecele) menționate de trei ori, accesul la informații, rampele din oraș și combustibilul pentru autoturisme menționat o dată.

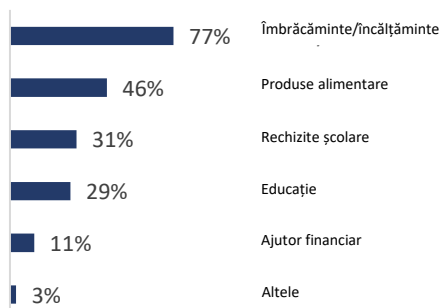

Figura 7. Nevoile copiilor

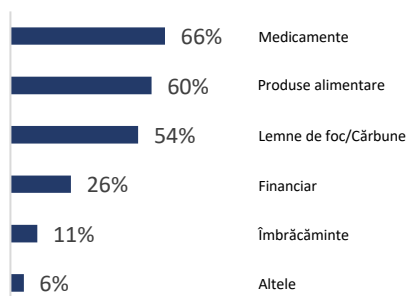

Figura 8. Nevoile vârstnicilor

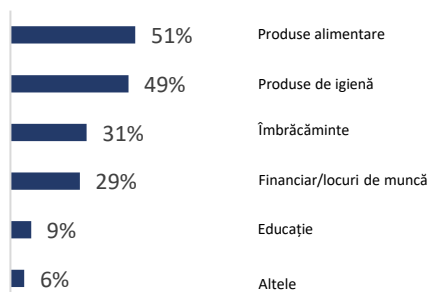

Figura 9. Nevoile femeilor

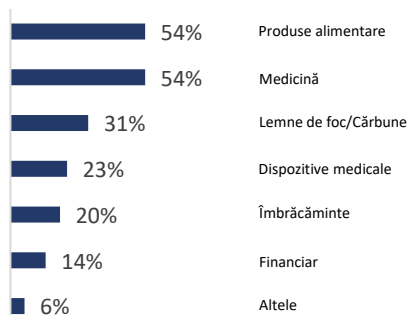

Figura 10. Nevoile oamenilor cu dizabilități

Situația adăpostului

Constatările privind situația adăposturilor în rândul comunității rome indică faptul că, **deși majoritatea gospodăriilor trăiesc în condiții de adăpost în mare măsură sigure** (nu plătesc chirie și sunt proprietari ai locuinței), o proporție considerabilă este încă vulnerabilă la insecuritatea adăposturilor.

În medie, **mai mult de una din patru gospodării de rome trăiește în condiții de nesiguranță a adăpostului** (Figura 12). Mai exact, o proporție considerabilă de familii trăiesc fără a fi proprietari ai locuinței în care locuiesc, dintre care aproximativ jumătate trebuie să plătească și chirie. În plus, în timp ce, în medie, un procent mic din populație se confruntă cu lipsa de adăpost, într-o comunitate din Chișinău, jumătate din familii au fost raportate ca neavând un loc oficial de locuit (Tabelul 2).

Regiunile de Nord, Sud și Centru au procente similare în toate categoriile de statut de adăpost analizate, Chișinăul fiind o excepție. Mai exact, **peste jumătate**

din familiile de rome din Chișinău plătesc chirie, care este de peste trei ori mai mult în comparație cu alte regiuni (Figura 13).

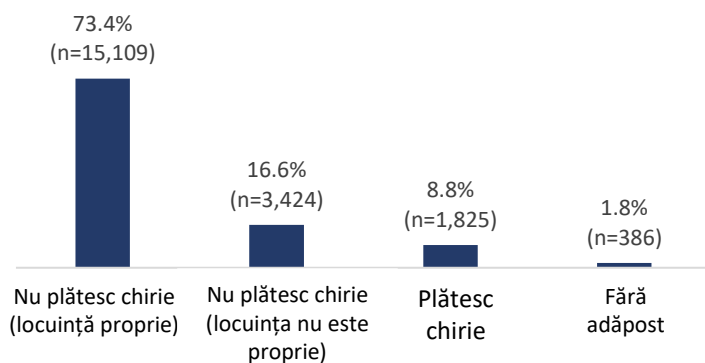

Figura 12. Procentul și numărul de familii estimate în funcție de statutul locuinței

	Nu plătesc chirie (locuință proprie)	Nu plătesc chirie (locuința nu este proprie)	Plătesc chirie	Fără adăpost
Max	100%	98%	70%	50%
Medie	72%	15%	14%	2%
Min	2%	0%	0%	0%

Tabelul 2. Cea mai mare, medie și cea mai mică prevalență a statutului de adăpost estimat în comunitățile de rome

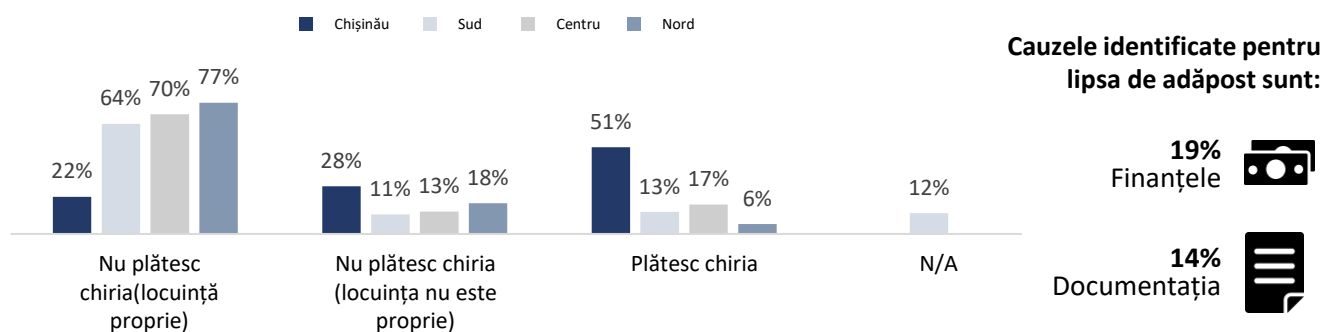

Figura 13. Starea adăpostului estimată în toate regiunile

Având în vedere datele colectate, procentul total al familiilor clasificate în funcție de statutul de adăpost (e.g. locuință deținută în proprietate care nu plătește chirie/plătește chirie, cu chirie, fără adăpost) depășește 100% cu 1%. Discrepanța poate fi explicată prin faptul că unele cifre raportate cu privire la persoanele fără adăpost din comunitate corespund numărului de familii raportate ca nefiind proprietari de locuințe și neplătind chirie, în timp ce în alte cazuri numărul de persoane fără adăpost raportat a reprezentat o parte din familiile raportate ca nefiind proprietari de locuințe și neplătind chirie.

Tipuri de adăpost

Cel mai frecvent, familiile de romi locuiesc în case sau apartamente care sunt caracterizate ca structuri finisate/închise (Figura 14). Cu toate acestea, **locuințele necorespunzătoare, caracterizate ca structuri neterminate / neînchise, sunt mai frecvente decât locuința într-un apartament.** În special, un procent considerabil de tipuri de adăposturi ale familiilor nu au fost luate în considerare, din cauza limitării metodologiei de evaluare. Exemple de alte tipuri de adăposturi nu au fost înregistrate în date.

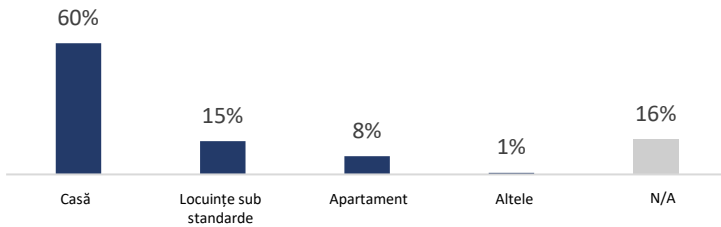

Figura 14. Proporția de gospodării care locuiesc în tipul de adăpost respectiv

Tip	Cost mediu pe luna	% de folosire
Lemn	3,892 MDL	90%
Gaz	6,000 MDL	5%
Electricitate	N/A	4.9%
Încălzire centrală	4,500 MDL	0.4%
Cărbune	4,000 MDL	3%

Tabelul 3. Cheltuieli medii lunare pentru utilități (lei) și procentul de utilizare

Condițiile infrastructurii de adăpost

În timp ce majoritatea familiilor locuiesc în locuințe corespunzătoare, **defectele și deteriorările sunt caracteristici predominante ale infrastructurii de adăpost în toate comunitățile de romi** (Figura 15). În primul rând, lipsa izolației este cea mai identificată problemă și deosebit de îngrijorătoare având în vedere că cheltuielile medii lunare cu utilitățile variază între 3 892 lei și 6

000 lei, în funcție de soluția de încălzire utilizată (Tabelul 3).

Comunitățile de romi din regiunea de nord a Republicii Moldova au cel mai mare număr de defecte și/sau daune identificate care le afectează adăposturile, însă acest lucru ar putea fi posibil din cauza faptului că regiunea are cea mai mare concentrație de populație romă.

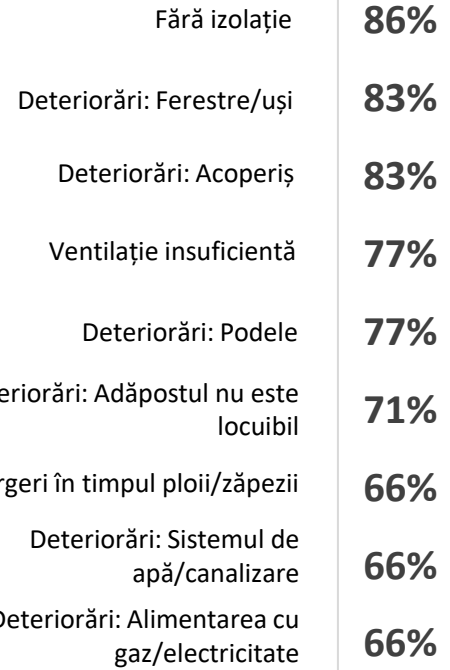

Figura 15. Ponderea mediatorilor comunitari care identifică defectele și pagubele adăposturilor prezente în comunitate

71% Trăiesc în adăposturi considerate neîncăpătoare de către mediatorul comunitar

În plus, având în vedere gradul ridicat de aplicare a diverselor strategii de adaptare pentru a face față nevoilor în timpul iernii (Figura 16), repararea defectelor și deteriorărilor adăposturilor ar putea contribui la o mai mare securitate și protecție a vieții și a nevoilor de bază.

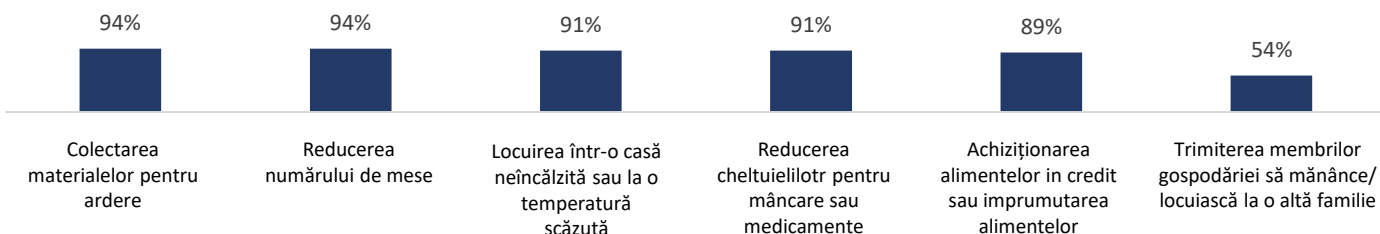

Figura 16. Strategii de adaptare întreprinse în comunitate în timpul iernii

Educația

Accesul la educație și la școli lipsește pentru o parte substanțială (44%) din populația romă. Aceasta include rate scăzute de înscriere la școlă a copiilor, un număr mare de adulți fără educație de bază și o rată ridicată a analfabetismului în rândul persoanelor în vârstă (Figura 17).

Chișinăul are cea mai mică proporție de populație romă cu statut educațional (adică înmatriculată / a terminat școala / alfabetizată), în timp ce Centrul are cea mai mare proporție (Figura 18). Cu toate acestea, având în vedere dimensiunea populației, cei mai mulți romi cu educație deficitară locuiesc în Nord (36% din totalul populației rome).

Membrii de sex masculin ai comunității rome au mai multe șanse de a avea/a fi avut acces la educație la toate vârstele, în timp ce femeile au mai puține șanse de a avea un statut educațional (Figura 19), cu excepția ratelor de alfabetizare în rândul persoanelor în vârstă.

În mod notabil, unul din doi copii romi (53%) nu merg la școala. Pe baza datelor stabilite în cadrul evaluării, acest lucru se refera la 2 681 de copii care nu beneficiază de educație. Ponderea copiilor neșcolarizați este în mare măsură similară (+/- 11%) în toate regiunile.

Figura 17. Proporția populației cu studii/cu educație

Bariere în accesul la educație

În două treimi din comunitățile de romi (66%) există bariere în calea accesului la educație. O combinație de două bariere, mai exact tensiunile și discriminarea, a fost cel mai frecvent menționată de mediatorii comunitari (29%). Cel mult patru bariere diferite au fost menționate ca fiind prezente (6%).

În mod specific, **dinamica familiei și a comunității sunt raportate ca fiind cele mai frecvente bariere care împiedică populația romă din Moldova să aibă acces la educație, urmate de discriminare (Figura 20).**

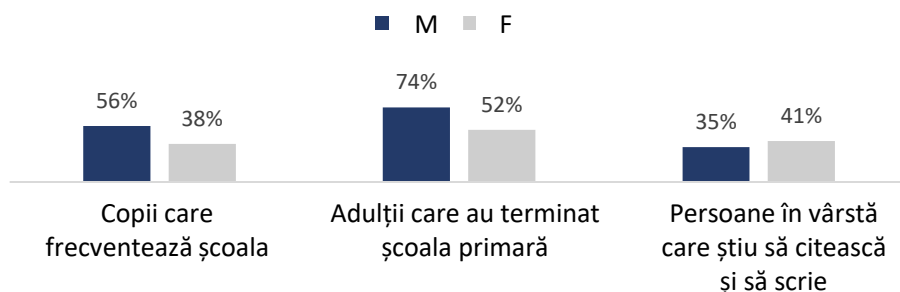

Figura 19. Statutul educațional în raport cu vârsta și sexul

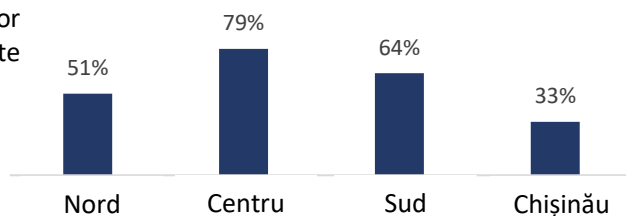

Figura 18. Proporția populației cu educație/învățământ, pe regiuni

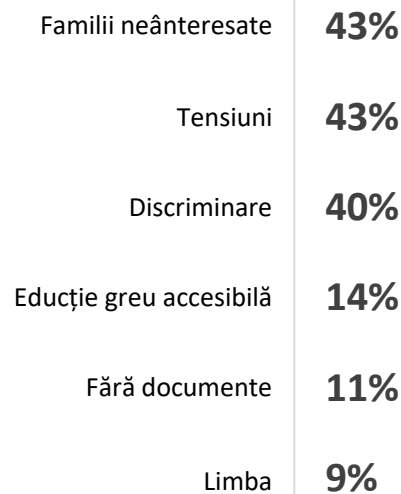

Figura 20. Bariere în calea educației

Mijloacele de trai

Ocuparea formală a forței de muncă este puțin frecventă în rândul populației rome din Moldova, mai degrabă principala sursă de venit este predominant caracterizată de dependența de sprijinul social (e.g. asistență, remitențe) sau de munca atipică (muncă ocazională, comerț) (Figura 21). Alte surse de venit (afaceri proprii, salarii, muncă guvernamentală, afaceri proprii) au fost menționate de trei sau mai puțini mediatori comunitari ($\leq 9\%$). Rata scăzută de ocupare a forței de este în

contrast puternic cu ratele de ocupare a forței de muncă în rândul forței de muncă generale (populația activă) din Republica Moldova. În special, după cum informează Biroul Național de Statistică, pe baza Anchetei privind forța de muncă (LFS) din trimestrul III al anului 2022, care raportează o rată a șomajului de numai 2,5% în rândul forței de muncă generale.

În majoritatea comunităților de rome (57%), nu se raportează nicio diferență în ceea ce privește sursa

principală de venit. Cu toate acestea, în restul comunităților (43%), sursa principală de venit raportată pentru bărbați și femei este diferită.

O cincime din populația romă (22%) este raportată ca lucrând în agricultura sezonieră. Căutarea de asistență socială este cea mai menționată strategie de adaptare pentru lucrătorii agricoli în afara sezonului.

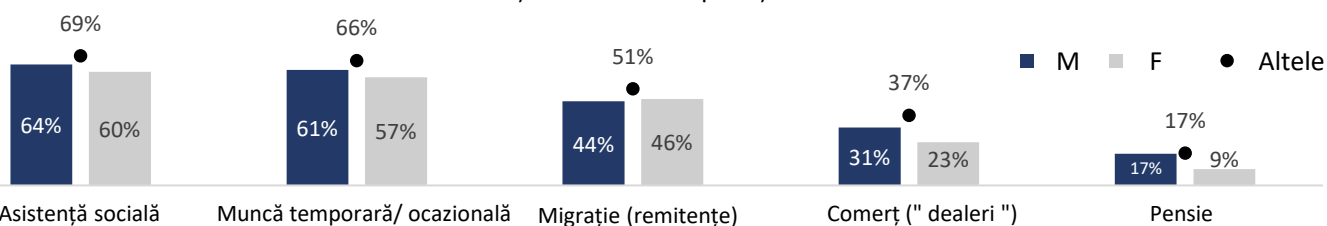

Figura 21. Principala(e) sursă(e) de venit pe sexe și la nivel general

Bariere și provocări legate de angajare

În toate comunitățile de rome, există bariere în calea ocupării forței de muncă și a ocupației. În majoritatea, (94%), femeile se confruntă cu aceleași provocări ca și bărbații în ceea ce privește obținerea/păstrarea unui loc de muncă. Doar în două comunități barierele raportate diferă.

Cea mai frecventă barieră în limitarea oportunităților de ocupare a forței de muncă sunt problemele socio-economice (Figura 22). Alte bariere și provocări legate de ocuparea forței de muncă (e.g. lipsa facilităților de îngrijire a copiilor, transport, salariu scăzut/nu există, lipsa documentelor, probleme de sănătate) au fost menționate de doi sau mai puțini mediatori comunitari ($\leq 6\%$).

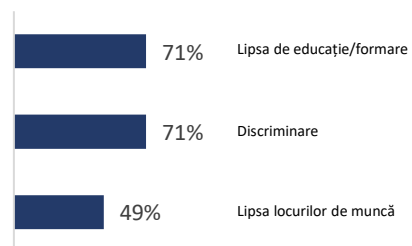

Figura 22. Bariere în calea ocupării forței de muncă

Oportunități

Având în vedere potențiala implicare în diferite sectoare de muncă, constatările sugerează că comunitatea romă are interese și opinii variate cu privire la acest subiect. Mai exact, 40% dintre mediatorii comunitari percep că nu există niciun sector de muncă disponibil pentru ca populația romă să intre, în timp ce 14% susțin că nu există un interes pentru a intra în niciun sector de muncă.

Cu toate acestea, printre sectoarele de muncă identificate, sectoarele industriale sunt cele mai menționate, urmate de munca în domeniul serviciilor (e.g. cosmetică, curățenie auto) (Figura 23). Alte sectoare (e.g. prelucrarea lemnului, orice sector) au fost menționate de un mediator comunitar, respectiv ($\leq 3\%$).

Cele mai frecvent menționate cursuri sunt legate de sectoarele de servicii (Figura 24), spre deosebire de sectoarele industriale identificate ca fiind cu potențial de muncă. Alte cursuri și activități pentru creșterea capacității de angajare (învățământ superior, management/antreprenariat, conducere auto, mecanică, informatică, ospitalitate) au fost menționate de trei sau mai puțini mediatori comunitari ($\leq 9\%$).

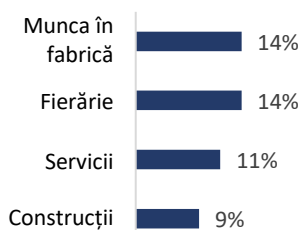

Figura 23. Sectoare de muncă potențiale

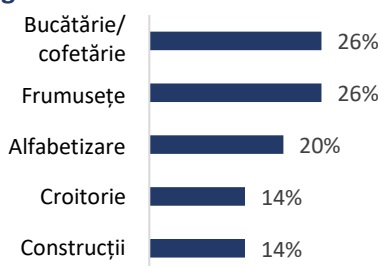

Figura 24. Traininguri/cursuri relevante

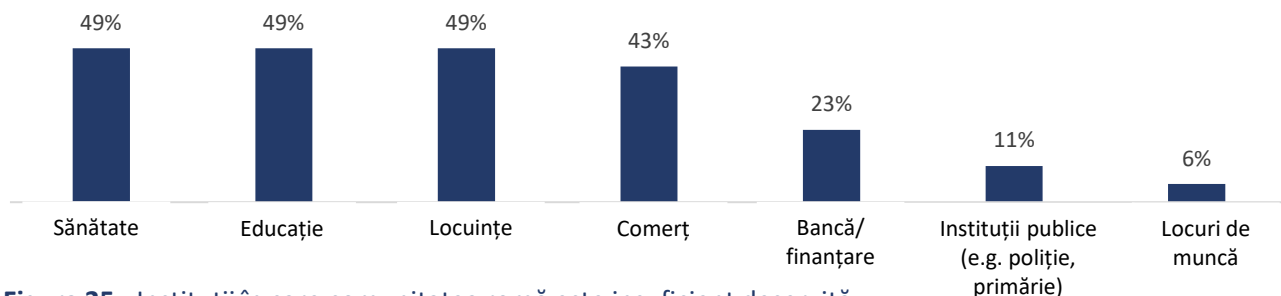

Figura 25. Instituții în care comunitatea romă este insuficient deservită

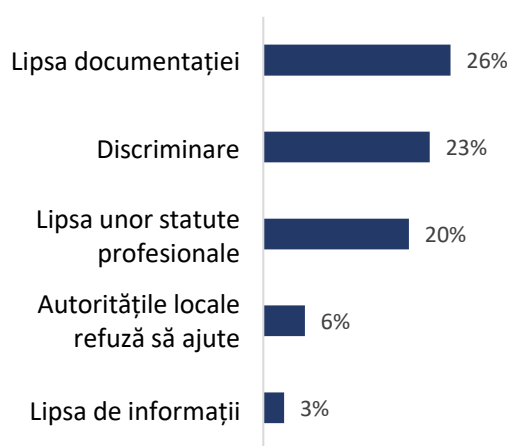

Figura 26. Bariere întâmpinate în accesarea serviciilor sociale

Accesul și incluziunea socială

Aproape trei din patru (**74%**) dintre mediatorii comunității romă percep populația romă ca fiind insuficient deservită de diverse instituții. În mod specific, sănătatea, educația și locuințele sunt domeniile predominante în care membrii comunității întâmpină dificultăți (Figura 25).

În plus, o proporție ușor mai mică (71%) a identificat bariere care împiedică populația romă să acceseze serviciile sociale. În mod specific, lipsa documentelor este recunoscută de cei mai mulți, urmată de discriminare (Figura 26). **Constatările sugerează că provocările sunt structurale, iar efectele sunt interconectate.** De exemplu, lipsa educației contribuie la nesiguranța locului de muncă, care, în extensie, afectează accesul la serviciile sociale.

Bunăstarea comunității

Problemele sociale, atât la nivelul comunității, cât și la nivelul familiei, afectează populația romă în general. Mai exact, violența domestică (69%), conflictele interne sau comunitare (63%) și abuzul de substanțe (60%) sunt probleme sociale care afectează bunăstarea comunității romă.

Problemele sunt în general rezolvate la nivel intern, însă implicarea liderului comunității pentru a rezolva disputele atât la nivelul comunității, cât și la nivelul familiei este o practică frecventă.

În trei din cinci comunități de romi (60%), se raportează că atât provocările instituționale, cât și problemele comunitare sunt prevalente.

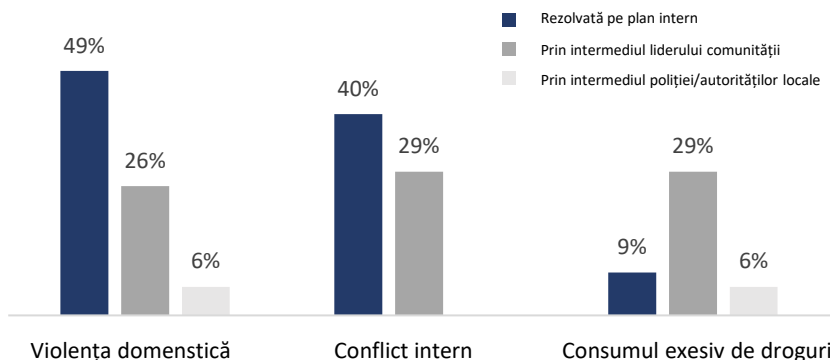

Figura 27. Mecanismele de soluționare utilizate în probleme comunitare

Bunăstarea individuală

O mare majoritate (**86%**) recunoaște că există probleme de **sănătate mintală în comunitatea romă**. Deși se crede că majoritatea au acces la servicii psihosociale în funcție de necesități, o parte semnificativă (**17%**) ar putea să nu aibă acces și să se confrunte cu bariere în accesarea unui sprijin adecvat pentru **sănătate mintală**. *continuare pe pagina următoare.*

Bunăstarea individuală

Cont. din pagina anterioară. **Principalul mecanism de reacționare utilizat în rândul membrilor comunității rome pentru a răspunde nevoilor psihosociale este reprezentat de relațiile sociale locale, în special de liderul comunității, urmat de medicul de familie (Figura 28). Căutarea unui sprijin profesional nu este practică în mod obișnuit.**

Alte modalități menționate au inclus practicarea de hobby-uri, întâlniri sociale, asistență socială sau rezolvate pe plan intern, menționate de un mediator comunitar (<3%).

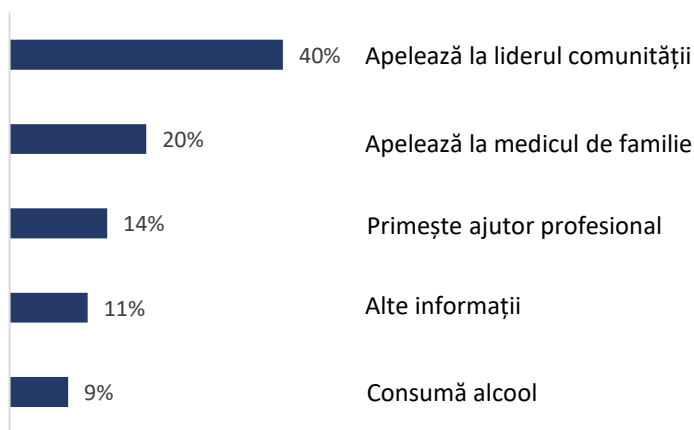

Figura 28. Sănătatea mintală - mecanisme de adaptare

Metode preferate de diseminare a informațiilor

69%
Comunitate

46%
Telefon / SMS

26%
Rețelele sociale/ internet

Canalele de comunicare preferate pentru a răspîndi informații (e.g. asistență) sunt cele prin intermediul relațiilor cu comunitatea locală, în special liderii sau mediatorii. Metodele digitale, cum ar fi telefonul sau online, sunt, de asemenea, frecvent menționate. Alte metode includ prin intermediul echipelor mobile (20 %), pliante (11), televiziune (9 %), centre de servicii și ziare (3 %, respectiv).

Concluzii

Comunitățile de romi din Moldova se confruntă cu provocări semnificative în ceea ce privește accesul la nevoile de bază, în primul rând la hrană și încălzire în timpul iernii, în timp ce locuiesc în adăposturi care nu corespund standardelor și sunt condiționate de diverse vulnerabilități.

Populația romă este relativ tânără, cu o pondere mai mică a persoanelor în vârstă în comparație cu adulții și copiii. În plus, familia romă este în medie de peste două ori mai mare decât media națională din Moldova. În timp ce marea majoritate a populației reprezentate locuiește în raioanele din nordul țării, majoritatea locuiesc, de asemenea, în zonele urbane. Preferința pentru mediul urban ar putea fi în virtutea accesului la oportunități și servicii mai bune.

În timp ce majoritatea familiilor din întreaga Moldovă trăiesc în condiții de locuințe în mare parte sigure (adică nu plătesc chirie și sunt proprietari ai locuinței lor), o proporție considerabilă sunt vulnerabile în adăpostul lor actual din cauza defecțiunilor și a deteriorării infrastructurii.

Vulnerabilitățile combinate, cum ar fi insecuritatea alimentară și a adăpostului în rândul comunității rome, sunt deosebit de îngrijorătoare, având în vedere prevalența adoptării unor strategii de adaptare pentru a-și asigura nevoile în timpul iernii, când majoritatea gospodăriilor se bazează pe lemn pentru încălzire.

În plus față de nevoile urgente, populația romă este un grup marginalizat și dezavantajat, confruntat cu bariere structurale în calea realizării drepturilor. În special, populația romă pierde în mare parte oportunitățile de educație și formare profesională, are acces limitat la locuri de muncă, precum și la beneficii publice.

Comunitățile de romi tind să se bazeze pe rezolvarea internă a problemelor sau pe îndrumarea de către liderii comunității, cu un angajament limitat față de autoritățile sau resursele externe, ceea ce sugerează un puternic sentiment de comunitate și o preferință pentru autonomie, dar poate indica, de asemenea, o lipsă de acces sau de încredere în alte resurse.

Recomandari

Pentru a răspunde nevoilor comunității rome din Moldova și pentru a oferi asistență relevantă, având în vedere concluziile evaluării, se recomandă să se pună accentul pe următoarele sectoare:

Adapostul/Locuita:

- O proporție semnificativă a populației de romi din Moldova locuiește în locuințe care nu corespund standardelor, cu o infrastructură precară. Ar trebui depuse eforturi pentru a îmbunătăți condițiile de cazare. Asistența concentrată ar putea include furnizarea de adăposturi cu o izolație adecvată și repararea infrastructurii deteriorate și/sau defecte (e.g. ferestre, uși, acoperiș, podea).
- Costurile utilităților pentru încălzire (e.g. lemn, gaz, cărbune) contribuie la o parte considerabilă a cheltuielilor gospodăriei. Asistența pentru acoperirea costurilor utilităților prin plata facturilor și/sau transferuri în numerar poate contribui la asigurarea nevoilor gospodăriei și la reducerea presiunii de a apela la strategii negative de adaptare în timpul iernii.

Hrana/Alimente:

- Hrana este identificată ca fiind cea mai imediată nevoie în comunitățile de romi, atât ca primă, cât și ca a doua prioritate. Programele alimentare pentru asigurarea hranei și a nevoilor nutriționale ale gospodăriilor sunt importante pentru a asigura satisfacerea nevoilor de bază.

Educația și formarea profesională:

- Furnizarea de sprijin în ceea ce privește educația (e.g. activități extrașcolare pentru a-i ajuta pe copii să își facă temele, îmbunătățirea atitudinii comunității/familiei față de educație) poate contribui la creșterea numărului de copii înscriși și la finalizarea învățământului primar.
- Accesul anticipat la formare profesională relevantă bazată pe competențe, cu certificare/diplomă de absolvire, ar putea sprijini persoanele de vârstă activă să găsească oportunități de angajare și să își asigure venituri sigure. În plus, având în vedere implicarea redusă în munca formală, încurajarea spiritului antreprenorial (e.g. prin microfinanțare) ar putea contribui la crearea de oportunități de angajare și la îmbunătățirea bunăstării.

Coeziunea și reziliența socială:

- Având în vedere lipsurile actuale în informațiile disponibile, în special în ceea ce privește datele numerice dezagregate privind vulnerabilitățile (e.g. prevalența dizabilității sau a bolilor cronice în funcție de vârstă/sex, nivelurile de venit, refugiații romi ucraineni), este necesar să se realizeze o colectare suplimentară de date și să se sporească gradul de conștientizare și înțelegere a populației rome din Moldova. În acest scop, sondajele la nivel de familie pot contribui la o perspectivă mai cuprinzătoare asupra profilurilor, statutului, provocărilor și nevoilor comunității rome din Moldova.
- Pentru a ancora soluțiile la nivel local și pentru a consolida rezistența, comunitatea romă ar trebui să fie implicată în dezvoltarea de soluții relevante pentru a răspunde nevoilor populației. O platformă prin care populația să își exprime preocupările și nevoile ar putea contribui la o participare incluzivă și ar putea încuraja populația romă să participe la procesele decizionale care se extind până la punerea în aplicare a programelor care afectează comunitatea.
- Eforturile de promovare a incluziunii sociale și a egalității la toate nivelurile societății (de la familie și comunitate până la instituții și politici) sunt necesare pentru a reduce prevalența discriminării și a excluderii experimentate.
- Utilizarea unor metode de comunicare și de implicare din punct de vedere cultural (e.g. în limba locală, prin intermediul reprezentanților comunității) poate contribui la o mai mare acceptare și la un mai mare interes pentru implicare din partea populației rome. În plus, încurajarea consolidării capacităților la nivel comunitar (e.g. pentru soluționarea conflictelor, implicarea civică) poate fi benefică pentru apartenența la grup și relațiile sociale din cadrul comunităților de romi.